

El muntanyès

(ALDC, VI, 1255. El muntanyès)

Un *muntanyès* és ‘el que viu a la muntanya, a la part muntanyosa d’una contrada’. Alguns significants, com *veurem*, no s’ajusten a aquest significat, entre altres raons perquè en certes poblacions les muntanyes no formen part del seu paisatge. Les seves motivacions són:

1) ‘que viu a la muntanya’: predomina un seguit de mots que tenen per base *muntanya* (< llat. vg. *MONTĀNEA, pl. neutre de l’adj. *MONTANEUS, que va arraconar *mont*, de MONTE, supervivent en la toponímia), completada amb un suf.: *m[un]tanyès* (s. XIV), amb el suf. *-ès* (< -ENSE), com *barcelonès* (var. *llaura[d]or muntanyès* 164, veg. més avall); el mot alterna amb *m[o]ntanyès*, propi de parlars occ.; l’alternança s’ha explicat pel fet de tancar-se la vocal [o] > [u] quan va seguida d’un grup de tres consonants en el cas de *munts*, que s’hauria estès a *m[un]tanya* (DECat), però creiem més aviat que el fenomen té més a veure amb el context *mo-* on la bilabial pot provocar una major labialització de [o] en [u] i una inestabilitat del segment que fa alternar *mo-/mu-* (cf. *m[o]rter/m[un]rter*, *s[o]mera/s[un]mera*, etc.). *Muntanyol* (var. assimilada *muntinyol* 80) ha rebut el suf. *-ol* (< -OLU), inicialment dim., però després indicador d’habitació (cf. *camperol*); semblantment *muntanyí* 85, amb el suf. *-í* (< -INU), i *muntanyó* 88, amb el suf. *-ó* (< -ONE), també dim. *Muntanyenc* té el suf. *-enc*, d’origen germànic (< -ĪNG) (cf. *artanenc* ‘nadiu d’Artà’). *Muntanyer* (s. XVII) 60 ha rebut el suf. *-er* (< -ARIU), amb valor de pertinença (var. *muntanyero* 171, amb el suf. cast. *-ero*). *Muntanyard* 2, 4, 8, 11, 12 conté el suf. *-ard* (< germ. HARD), però deu ser un manlleu a l’oc. *montanhard* o al fr. *montagnard*. No falten les formacions perifràstiques on entra el mot *muntanya*: *gent de muntanya* 41, *home de muntanya* 60, *de muntanya* 33, (*que*) *viu en la muntanya* 53, 183, *pagès de (la) muntanya* 1, 31, 56 (veg. més avall). Altres: *costerí* 80, der. de *coster*, que ho és de *costa* (< CŔSTA) més el suf. *-er*, i que s’aplica als habitants de Randa, agregat del municipi d’Algaida (Mallorca), que ocupa la falda del *Puig de Randa*; *calamunter* 84, compost

de *cala* i de *munter*, der. del topònim de la comarca eivissenca *des Amunts* (< MONTE); *serrano* ‘serrà, habitador de la serra’ 132, 134, 136, 139, 177, pres de l’arag. o el cast.;

2) ‘que viu al camp’ (per oposició ‘a la ciutat’): *pagès* (var. *pagès de [la] muntanya* 1, 31, 56; *pagès bosquetà* 31 [veg. més avall]; *està a pagès* 39), deriva del llat. tardà PAGENSE ‘el qui viu en el *pagus*, en el camp’; *campessino* 185, 190 pres del cast., on deriva de *campés* (< CAMPENSE) amb el suf. *-ino* (var. catalanitzada *campessi* 166); *campero* 186, der. de CAMPUS, amb el suf. cast. *-ero*; *llaura(d)or muntanyès* 164, der. de *llaurar* (< LABORARE ‘treballar’) amb el suf. *-ATORE*; *foraviler* 77, der. de *fora (de) vila*; *canya(d)ero* ‘que viu a la *canyada*’ 189, amb el suf. *-ero*, de matriu cast. (*cañada*, dit així inicialment pel canyar que hi creixia);

3) ‘que viu al bosc’: *bosquetà* 17, 42 (*pagès bosquetà* 31) i *bosqueter* 61 potser procedeixen de *bosquet* (doc. en ross. el 946), der. de *bosc* (< preromà *BOSKO-) amb el suf. *-à* (< -ANU) i *-er* (< -ARIU), respectivament; però la forma podria ser *boscater* (s. XVII) d’acord amb *boscà*, *boscar*, etc.;

4) ‘que viu en una masia’: *masover* (s. XVII), del baix llat. MANSUARIU ‘encarregat d’un mas’, der. de MANSU ‘lloc de residència’; *bordaler* 93, 95, der. de *bordal*, col·lectiu de *borda* (probablement d’origen preromà) ‘edifici separat de la masia, per a animals o eines del camp’, amb el suf. *-al* (< -ALE);

5) ‘que té un ofici relatiu al camp’: *pastor* (< llat. PASTOR, PASTŔREM; veg. mapa 784); *llenyater* 183, der. de *llenya* (< LĪGNA) més l’infix *-at-* i el suf. *-er* (< -ARIU); *llaura(d)or muntanyès* 164.

Des del punt de vista areal, els der. de *muntanya* s’estenen pel Principat, la Catalunya del Nord i Mallorca (*m[o]ntanyès* coneix l’àrea més occ., *muntanyol* és compartit pel mall. i ross.); *masover* ocupa el tort. i el val. sept.

Són mots normatius *muntanyès*, *muntanyenc* i *masover*, des del DOrt, 1917.